

Activiteitenplan

initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Dit model voor een activiteitenplan hoort bij de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro. Uw activiteitenplan met bijhorende begroting dienen ter beoordeling van uw initiatief. Hiertoe plaatst u enerzijds uw activiteitenplan op <https://faro.cultureelerfgoed.nl> (het Faro platform). Deelnemers van het platform kunnen op deze manier een reactie geven op uw initiatief. Anderzijds legt u zowel het(zelfde) activiteitenplan als ook de begroting voor door dit toe te sturen aan faro@cultureelerfgoed.nl. Op het Faro platform vindt u meer informatie over de procedure en criteria.

Onderstaande gegevens worden ingevuld door de organisatie/persoon die uiteindelijk ook de formele subsidieaanvraag zal indienen en tevens de subsidie op diens rekening ontvangt.

Naam organisatie: Nederlandse Kastelenstichting

Contactpersoon:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Naam initiatief:

Totale kosten:

Gevraagde subsidiebijdrage:

Bedrag cofinanciering door derden:

Bedrag eigen bijdrage:

Inzet vrijwilligers in uren:

Het koloniale verleden op kastelen en buitenplaatsen in beeld

134.385,-

123.635,-

n.v.t.

10.750,-

480

Activiteitenplan

1. Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen?

(u kunt meerdere vakjes aankruisen)

- Integrale benadering van cultureel erfgoed
- Archeologie
- Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed
- Cultuurlandschap
- Roerend erfgoed
- Mobiel erfgoed (eventueel van toepassing, denk aan Gouden Koets, materialen koetsen, etc.)
- Immaterieel erfgoed (eventueel in relatie tot oral history)
- Oral History
- Archieven
- Digital born erfgoed
- Andere vorm, te weten .....

2. Geef een korte omschrijving (maximaal 400 woorden) van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.

Aanleiding en doel: Nederland kende in de zeventiende en achttiende eeuw vele honderden buitenplaatsen, verspreid over het land. Gebouwd voor welgestelde regenten en kooplieden dienden de buitenplaatsen als plekken om 's zomers de stad te ontvluchten en vaak ook om macht en rijkdom te etaleren.

Hedendaagse vragen over een gevoelig verleden

De geschiedenis van kastelen, buitenplaatsen en landgoederen (kbl) is veelal geschreven vanuit de generaties die er woonden en hun wijdvertakte netwerken. Anno nu blijken steeds meer mensen, waaronder de bezoekers van de opengestelde buitenplaatsen op zoek naar duiding van het verleden vanuit andere perspectieven. Er rijzen vragen over de koloniale periode en over de herkomst van objecten of verbeeldingen op schilderijen, zoals van zwarte bedienden. Aan de hand van de zichtbare objecten in kasteel-/buitenplaatscollecties, wil de NKS helderheid scheppen in de relatie tussen kbl en het koloniale en slavernijverleden. Hoe zorg je dat alle perspectieven hierbij op een inclusieve en participatieve manier tot hun recht komen? Hoe kom je tot een constructieve dialoog met de verschillende betrokkenen bij kbl? Veel individuele kbl zijn op zoek naar een aanpak die recht doet aan een inclusief perspectief dat participatief kan worden aangegaan. De Nederlandse Kastelenstichting (NKS) wil de betrokken instellingen daarom helpen om antwoorden te vinden vanuit een brede en inclusieve context en aanpak.

Noodzaak inhoudelijke en participatieve dialoog De NKS wil met dit initiatief een breed toepasbare inhoudelijke en participatieve dialoog stimuleren en faciliteren. Zowel met bezoekers en vrijwilligers die actief zijn op kbl, als met nazaten van eigenaren en met nazaten van bij kolonialisme betrokkenen en tot slaaf gemaakten. Dat zal plaatsvinden in zes dialoogbijeenkomsten op. De thema's van de bijeenkomsten zijn toegespitst op het tot stand brengen van een inclusieve en participatieve dialoog: 'de taal waarin men spreekt over het koloniale verleden'; 'gesprekken tussen eigenaren en nazaten', 'bouwen aan emotienetwerken', 'duiding van historische contexten (feit en fictie)', 'hedendaagse doorwerking', 'representatie in de literatuur'. Uiteindelijk resulteert dit in een breed toepasbare methodiek. Wij hechten eraan te benadrukken dat de wereld van kbl veelal traditioneel, 'wit' en vaak ook gesloten is. Wij beogen met dit project een bijdrage te leveren aan het 'openen' van dit specifieke erfgoed voor bredere groepen op een voor alle betrokkenen respectvolle wijze. Door het ontwikkelen van een breder hanteerbare methodiek kan de NKS bij uitstek bijdragen aan inclusievere, meer participatieve geschiedschrijving van kbl in relatie tot het koloniale verleden en daaraan nieuwe betekenislagen toevoegen.

3. Omschrijf wat het beoogde eindresultaat is.

De 1^e fase (kennis verwerven) bestaat uit de organisatie van zes inclusieve en participatieve dialoogbijeenkomsten die bedoeld zijn om met elkaar in gesprek te komen, de geschiedenis van het koloniale verleden in relatie tot de buitenplaats te verkennen, de wederzijdse gevoeligheden te bespreken en de route naar een nieuwe, aanvullende manier van het vertellen van een completer verhaal van een buitenplaats in kaart te brengen. De periode die wordt bekeken betreft de 17^e tot en met de 20^e eeuw; de bijeenkomsten betreffen zowel 'west' (trans-Atlantische activiteiten) als 'oost' (Indonesië). De dialoogbijeenkomsten worden zodanig in de tijd verspreid dat zij elkaar 'voeden', met andere woorden: de ervaringen worden steeds meegenomen in het vervolg van het traject. Zodoende kan zoveel mogelijk kennis en informatie worden opgehaald. Bij de organisatie van deze bijeenkomsten hoort ook per keer het analyseren en verwerken van de gegevens voor fase 2.

Fase 2 (kennis delen) staat in het teken van het vervaardigen van een handreiking (zowel hardcopy als online beschikbaar) voor alle betrokkenen en die tevens als leidraad kan dienen voor andere (niet bij fase 1 betrokken) kbl. Alle 'opgehaalde' kennis en informatie in fase 1 wordt zodoende beschikbaar voor het gehele erfgoedveld van kbl. In de handreiking zullen handvatten worden geboden voor het screenen van de eigen collectie op aspecten van het koloniale en slavernijverleden en hoe het verhaal hierover te vertellen vanuit een gemeenschappelijk gedeelde benadering. Deze handreiking zal ook worden uitgereikt aan (provinciale) erfgoedinstellingen, (erfgoedambtenaren bij) gemeenten, en bij het koloniale verleden betrokken organisaties.

4. Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd. Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap:

- de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit;
- de doelstelling, resultaten of producten.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Activiteiten 1 t/m 6 betreffen de organisatie van zes dialoogbijeenkomsten. Een overall-projectleider stelt per bijeenkomst een team samen van professionals en vrijwilligers die het thema inhoudelijk voorbereiden, voorbereiden met de buitenplaatseigenaar (particulier en/of stichting) en alle faciliteiten voor die dag regelen. Na afloop zal het team de informatie analyseren en verwerken. Per dialoogbijeenkomsten (van idee naar uitwerking naar verwerken van de gegevens) rekent de NKS twee maanden voorbereidingstijd.

De start van het project is begin 2025 en loopt door tot maart 2026. In de periode maart – juni 2026 wordt de handreiking geschreven, vormgegeven (externe vormgever), gedrukt en verspreid.

Zie ook bijlage 1 voor de planning en de thema's.

5. Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Zie bijlage 1.

In de Uitvoeringsagenda Faro – deel I is door het erfgoedveld opgetekend wat de betekenis is van het Verdrag van Faro voor de Nederlandse erfgoedzorg en hoe het daar invulling aan wil geven. Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage moet uw initiatief bijdragen aan de implementatie van het Verdrag van Faro in het functioneren van de Nederlandse erfgoedzorg. De mate waarin uw initiatief hieraan voldoet wordt meegenomen in de beoordeling. Daarover gaan de volgende vijf vragen.

6. Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?

- Participatie in de volle breedte
- Open houding voor andere erfgoedopvattingen
- Erfgoed midden in de samenleving

7. Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

De geschiedschrijving over van kastelen en buitenplaatsen heeft zich tot op heden geconcentreerd op het verhaal van de eigenaar van een plantage, van kooplieden in koloniale goederen en van handelaren in slaven en is veelal door witte wetenschappers en auteurs opgetekend. Ook is de koloniale geschiedenis van dit erfgoed nog slechts mondjesmaat onderzocht. Juist de integratie van het perspectief van diegenen die huns ondanks een rol hebben gespeeld aan de andere kant van het palet – zoals de plantagearbeiders, huis- en vrijgekochte slaven - completeren het verhaal. Door intensief samen te werken met nazaten van tot slaaf gemaakten en plantagearbeiders, met experts op het gebied van de koloniale geschiedenis, eigenaren, conservatoren, vrijwilligers en museumbezoekers, willen wij een bijdrage leveren aan het vertellen van een completer, inclusiever verhaal. Daarbij stellen wij ons voor dat de verkregen informatie kan bijdragen aan het vergroten van kennis van deze materie bij groepen die tot op heden minder betrokken zijn bij het erfgoed van de aristocratie. [Zin over momentum naar onderen verplaatst, bij Rutte en de Koning.] Door deze relatief nieuwe groepen binnen de erfgoedsector te betrekken, wordt het erfgoed sterker onderdeel van de samenleving. Door het organiseren van de verschillende dialoogbijeenkomsten verwacht de NKS ertoe bij te dragen dat de geschiedenis van kbl in relatie tot kolonialisme, ondanks de vele pijnlijke aspecten, een gedeelde geschiedenis wordt, door elkaars verhaal beter kennen en door elkaars perspectieven te leren zien.

8. Aan welke thema's en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief substantieel bij? Er zijn in principe meerdere thema's mogelijk. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

- Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein
- Democratische vernieuwing
- Dynamische leefomgeving
- Waarden van erfgoed
- Meerstemmigheid
- Oral History
- Digitaal erfgoed
- Archieven
- Archeologie
- Caribisch Nederland
- Internationaal
- Erfgoedbewustzijn en educatie
- Ondersteuning erfgoedparticipatie
- Opleidingen (door een impuls te geven aan een integrale manier van onderzoek)
- Werkwijzen en wegwijzen (o.a. de handreiking die in fase II wordt geschreven)
- Financiering erfgoedinitiatieven

Geef (indien meerdere thema's aangekruist) aan wat naar uw mening het hoofdthema van uw initiatief is. Bij de beoordeling wordt vooral naar dit thema gekeken.

Meerstemmigheid

9. Omschrijf voor het hoofdthema (en - indien relevant - maximaal 2 andere thema's) hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

Dit initiatief sluit aan bij de aspecten die in de Uitvoeringsagenda als *gamechangers* worden bestempeld.

1. Waarderen erfgoed: onze bijdrage is het meerstemmig/ multiperspectivisch inzichtelijk maken van de koloniale geschiedenis van kastelen en buitenplaatsen. De verkregen kennis kan voor velen worden beschouwd als een startpunt voor verder inclusief en participatief onderzoek.

2. Meerstemmigheid: het debat over dekolonisatie is een belangrijke trigger om ingesloten patronen en onbewuste dogma's aan de orde te stellen. Het is ons doel om de traditionele geschiedschrijving, die primair gebaseerd is op wetenschappelijke bronnen, egodocumenten etc., te verbreden en aan te vullen met inclusiever verworven bronnenmateriaal. Hiervoor wordt in verschillende bijeenkomsten/ workshops/ etc. input 'opgehaald'. Gesprekken met nazaten zullen vooral gericht zijn op het achterhalen van de betekenis en gevolgen van het koloniale verleden: wat kunnen we vandaag de dag nog zien? Oral history zal in dit onderzoek met name worden ingezet om de manier waarop de geschiedenis nu nog doorklinkt te achterhalen. Ook de generaties Indische Nederlanders en Surinamers die na de dekolonisatie in grote aantallen naar Nederland kwamen, wil de NKS met dit project een stem geven; deze 'stille' groep is weinig gehoord in het brede perspectief van het koloniaal verleden.

3. Oral History: archiefstukken refereren veelal aan de koloniale machthebbers of zijn door henzelf geschreven. Immers, zij voerden administraties van plantages, van scheepsladingen, van de slavenhandel, konden brieven schrijven en verzenden, etc. Door overgeleverde (levens)verhalen van de (nazaten van) tot slaaf gemaakten op te tekenen, kan een tot op heden weinig toegepaste manier van geschiedschrijving in deze periode nieuwe perspectieven belichten. Zoals bij 2. beschreven zien wij een specifieke toepassing, nl. een goede manier om het gesprek op gang te brengen en inzicht te krijgen in wat erfgoed en met name de doorwerking van het koloniale verleden binnen de kastelenwereld voor bij kolonialisme betrokkenen betekent en hoe we dat kunnen meenemen teneinde een 'nieuw' en meer inclusief verhaal te kunnen vertellen.

10. Omschrijf beknopt (maximaal 400 woorden) op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. *Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeemaanpassing, schaalsprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.*

- Bewustwording van een veranderopgave:

Zoals ook gesteld onder 7. is het moment nu. In december 2022 bood toenmalig minister-president Mark Rutte excuses aan voor het handelen van de Nederlandse staat in het verleden. Niet alleen aan alle tot slaaf gemaakten die wereldwijd onder dat handelen hebben geleden, maar ook aan al hun nazaten tot in het hier en nu. Koning Willem Alexander volgde met excuses voor het Nederlandse slavernijverleden op 1 juli 2023 tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden. De koning herhaalde dat slavernij een misdaad is tegen de menselijkheid. 'Van alle vormen van onvrijheid is slavernij het meest vernederend en mensonterend.' Ook zei hij: 'We dragen de gruwelijkheden van het slavernijverleden met ons mee. De effecten zijn nog steeds voelbaar, bijvoorbeeld via racisme.' Deze officiële excuses geven momentum: de actualiteit vraagt om inclusie en participatie.

Door koloniaal erfgoed als uitgangspunt te nemen voor het onder de loep nemen van een gedeeld verdelen, dragen wij bij aan een open dialoog hierover.

- Systeemaanpassing:

Dit initiatief biedt handvatten voor een gezamenlijke zoektocht naar en een gesprek over het koloniale verleden van buitenplaatsen en kastelen, waarvoor dit bij uitstek een gevoelig onderwerp is.

- Schaalsprong

Met de beschreven methodiek, wordt de scope op de geschiedenis van kastelen en buitenplaatsen breder, meerstemmig en meer multiperspectivisch.

- Nieuwe coalities

Het wetenschappelijk onderzoek wordt verrijkt met kennis van tot nu toe niet eerder gehoorde groepen in de Nederlandse samenleving in relatie tot het adellijke erfgoed.

- Verdieping van het thema.

Zie bovenstaande punten: door de integrale aanpak van onderzoek naar en met alle betrokkenen, wordt de scope groter. Nieuwe perspectieven, nieuwe onderzoeksmethoden (zoals de integratie van oral history), etc. leveren verdiepend onderzoek op dat voor een aanzienlijk breder publiek herkenbaar en toegankelijk wordt. Zodoende wordt ook **de instrumentatie van een thema met werkwijzen en methodieken** aangepast.

Bij de beoordeling van uw initiatief wordt ook gekeken naar de aansluiting van uw initiatief bij de ambities van anderen en bij vraagstukken in de samenleving en de inzet van vrijwilligers. Daarover gaan de volgende drie vragen.

11. Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken.

Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transities in de leefomgeving.

Door een open dialoog te voeren en kennis te verzamelen die de geschiedenis van kastelen en buitenplaatsen vertelt vanuit verschillende perspectieven, willen wij bijdragen aan het vergroten van het wederzijdse begrip voor de veelzijdige kanten van de geschiedenis. Daarbij worden postkoloniale effecten als uitsluiting, discriminatie en doorwerking in het heden nadrukkelijk als onderwerpen opgenomen in de dialoogbijeenkomsten.

12. Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere belanghebbenden.

Zie vraag 2.

13. Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het initiatief.

In zowel fase 1 als 2 zullen teams van professionals/experts (specifieke kennis, gesprekstechnieken, etc.) samen met de vrijwilligers die werkzaam zijn op kastelen en buitenplaatsen, in archieven, in onderzoeksfuncties alsmede diegenen die zich hebben aangemeld via de prikbordoproep, samenwerken. Dit geldt zowel voor de voorbereiding, uitwerking en analyse van de dialoogbijeenkomsten, als voor het schrijven van de handreiking.

Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en)

14. De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling.

Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro-netwerk en andere relevante doelgroepen.

Werk een plan uit voor kennisontwikkeling en -deling, inclusief de beoogde doelgroep(en) en omschrijf daarin hoe de resultaten van het initiatief worden gedeeld.

Denk ook aan type communicatiemiddelen, frequentie etc. De kosten hiervoor kunt u opvoeren in uw begroting.

Uiteindelijk delen we de resultaten via een hardcopy en online beschikbare handreiking voor alle relevante doelgroepen. Ook zullen de resultaten worden meegenomen naar het vervolgetraject, een meer landelijk, inventariserend en wetenschappelijk ingesteld project.

Begroting

15. De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage).

Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is geweest.

Zoals hierboven genoemd, zijn wij voornemens om naast het FARO-plan een breder onderzoek te verrichten naar de koloniale geschiedenis in relatie tot kastelen en buitenplaatsen. Hiervoor zullen andere fondsen worden benaderd. Voor deze aanvraag stellen wij uren van NKS-medewerkers beschikbaar voor de projectcoördinatie en -administratie.

Ingevuld door: [REDACTED]

Datum: 5 september 2024